

מבואי דברים

מרבית המאמרים המופיעים בגיליון זה של **על אתר**, עוסקים בחקר ממוקד של אתרים או של מקומות התיישבות שונים בארץ ישראל: במסגרת זו נדון בייחוד זיהוים ההיסטורי והשמי של האתרים השונים, כמו גם דמויותיהם של חכמים שפעלו בהם ובסביבתם, והתפתחותם היישובית לאורך השנים.

מאמרם של איתן קליין וחזקי בצלאל, הפותח את הגיליון, מוקדש לאתר ח'רבת א־שונה שבדרום־מערב הרי אפרים, ולמצאים הארכאולוגיים מתקופת המקרא שנמצאו בו ובסביבתו. על סמך ניתוח מפורט של הממצא הארכאולוגי מהאתר, ושל סביבתו הגאוגרפית הקרובה, מציעים הכותבים לזהות את ח'רבת א־שונה עם "הרמתים צופים", עירו של אלקנה.

מאמרו של אורן זינגבוים עוסק בניתוח האתר עין תעינה, המצוי בדרום הגולן, בסמוך למושב גבעת יואב. לאחר תיאור הממצא החומרי המצוי באתר, מציע הכותב לזהות במקום את יישובו של האמורא ר' חנינה, ולראות באזור דרום הגולן את המרחב שבו חי ופעל חכם זה.

מאמרו של יוסף לנג מוקדש לעיר רמלה, ולניסיונות לחדש בה את היישוב היהודי בשלהי המאה ה־19 ובראשית המאה ה־20. במחקרו המפורט ורחב היריעה סוקר הכותב מאות אזכורים ועדויות על אודות היישוב היהודי ברמלה, בתקופה הנדונה. זאת, תוך ניסיון לקבוע מה היו הגורמים שהביאו לניסיונות החוזרים ונשנים של יהודים להתיישב בעיר; כיצד התפתח היישוב הזעיר לאורך השנים; ומה היו הגורמים שהביאו לבסוף לחיסולו.

מאמרו של מאיר לאור עוסק באפשרויות שונות לזיהוי היישוב בית דלי, המוזכר בצורות שונות במספר מקורות תנאיים ותלמודיים. במאמר סוקר המחבר את ניסיונות הזיהוי השונים שהוצעו לבית דלי לאורך השנים, בארץ ישראל ומחוצה לה, ומציע זיהוי מחודש של האתר בכפר בית עולא, בדרום הר חברון. זאת, בהסתמך גם על פרשנות חדשה להקשר ההיסטורי שבו נאמרו דבריו של נחמיה איש בית דלי. מאמרו של ישראל רוזנסון, המוקדש לסיפורו הנודע של אברהם מאפו, "אהבת ציון", מוקדש לתיאורי הנוף הארץ־ישראלי המופיעים בספר, תוך ניתוחם מבחינה ספרותית, גאוגרפית ואידאולוגית גם יחד.

מאמרו של זהר עמר מהווה למעשה "מדריך למפצח הארגמונים", וכולל בתוכו סקירה של מקורות החלזונות הזמינים למחקר; מחירם; אופן הובלתם ושימורם; פיצוחם ותהליך הוצאת בלוטות הצבע וייבושן. זאת, מתוך ניסיון לבאר גם את המקורות ההלכתיים וההיסטוריים הנוגעים לכך, להציג נתונים כמותיים המאפשרים להעריך את עלות התהליך כיום, ובמידת מה להעניק ממד ראלי יותר גם למציאות העבר.

בגיליון זה אנו נפרדים מחברנו ד"ר אייל בן אליהו, שסיים לאחרונה את תפקידו כחבר מערכת **על אתר**, ושימש מספר שנים גם כמנהל הוצאת 'תבונות'. בקיאותו ומרצו סייעו רבות בעיצוב אופיו של **על אתר**, כמו גם של הוצאת 'תבונות' כולה.

המערכת